

Ny framgang for Halden

Program for Halden Arbeiderparti 2019 – 2023

INNHold

Vårt grunnsyn	2
Ny framgang for Halden	4
En åpen og digital kommune	5
Arbeid og næring	6
Helse- og sosial	10
Natur og miljø	13
Kommunen som arbeidsgiver	15
Økonomisk styring	15
Alle skal med	16

Vårt grunnsyn

Arbeiderpartiet står for frihet, likhet og solidaritet.

Arbeiderpartiet er det sosialdemokratiske partiet i Norge. Vi er en del av en internasjonal bevegelse og er en sterk kraft både på landsplan og i alle kommuner i Norge. Arbeiderpartiet er den politiske delen av arbeiderbevegelsen og sammen med den faglige delen - fagbevegelsen - arbeider vi for å fremme de sosialdemokratiske ideene.

Sosialdemokratiet er en frihetsbevegelse. Utgangspunktet var frigjøring av arbeiderklassen. Gjennom avtaler, lover og omfattende velferdsordninger får arbeidstakere en lønn å leve av, gode arbeidsforhold og trygghet i alderdom eller hvis sykdom rammer. Tilgang på god utdanning gir større valgmuligheter for den enkelte. Sosialdemokratiet arbeider mot økonomiske og sosiale stengsler som begrenser enkeltmenneskets frihet.

Sosialdemokratiet arbeider også mot kulturelle stengsler som begrenser enkeltmenneskets frihet. Ingen skal oppleve å bli påført begrensninger på grunn av sitt kjønn. Vi vil motvirke forestillinger og tradisjoner som krenker den enkeltes livsutfoldelse. Vi vil arbeide mot tankegods som gjør at noen opplever fordommer på grunn av sin hudfarge. Alle mennesker har samme verdi og fortjener å bli vurdert etter hva de faktisk kan bidra med, og ikke etter forhåndsdomming og gruppetenkning.

Solidaritet er for oss både en moralsk verdi og et verktøy. Vi føler solidaritet med de som er dårligere stilt enn oss selv. Samtidig forstår vi at solidaritet er smart: I dag trenger du støtte, i morgen kan det være meg. Og sammen står vi sterkere.

Solidaritet mellom generasjonene er bærebjelken til velferdsstaten. De fleste av oss gir mer enn vi mottar i midten av livet. Ved starten og avslutningen av livet er det vi som trenger fellesskapets ordninger. Den samme generasjonssolidariteten må nå lede oss til å verne natur og miljø. Dagens produksjon- og forbruksmønstre truer livsgrunnlaget for kommende generasjoner. Sosialdemokratiet vil ta kampen for miljøet lokalt, nasjonalt og internasjonalt.

Sosialdemokratiet vil forsvare og fornye velferdsstaten. Arbeid for alle forblir vårt hovedmål og viktigste virkemiddel. Vi vil ha en sterk rettsstat som sikrer enkeltmenneskets frihet, rettferdig saksgang og likhet for loven. Vi vil ha en åpen økonomi der vi handler fritt med andre land. Vi anerkjenner det frie markedets gode evne til effektiv produksjon, samtidig som vi ser det strengt nødvendig å styre markedet for å sikre rimelig fordeling og miljøvennlig produksjon. Sosialdemokratiet arbeider for en sterk fagbevegelse for å sikre arbeidstakernes rettigheter og for å fremme gode samarbeidsløsninger mellom myndigheter og organiserte arbeidstakere og arbeidsgivere. Vi vil ha en internasjonal rettsorden der landene samarbeider for å fremme fred, sosial utvikling og demokratiske rettigheter.

Ny framgang for Halden

I Halden skal arbeid, kunnskap og klima være viktigst. Halden Arbeiderparti mener at prioritert satsing og målrettet arbeid innen disse temaene vil styrke vår evne til å håndtere omstilling i årene framover.

Siden den industrielle revolusjonen har ny teknologi gitt fire ganger flere jobber enn den har avskaffet. Farlige jobber og kjedelige jobber har blitt overtatt av maskiner. Økt økonomisk vekst har gitt grunnlag for sterk vekst i lønninger og utbygging av offentlige tjenester. Nå er det den digitale revolusjonen som endrer arbeidsliv og hverdagsliv. Nå som før er det opplæring og kompetanse, samt fordelingspolitikk gjennom lønnsforhandlinger, skatt og velferdsordninger som er avgjørende for å sørge for at gevinstene ved den teknologiske utviklingen kommer alle til gode.

En tredjedel av befolkningen i yrkesaktiv alder (20-66 år) står utenfor arbeidslivet, og det er en klar tendens til at denne gruppen øker. Økt sysselsetting er Arbeiderpartiets viktigste svar for å skape en mer inkluderende og økonomisk bærekraftig kommune det er godt å bo i. Omstilling innen næringslivet, en god velferdskommune og tilrettelegging for nye arbeidsplasser blir viktig for å få dette til. Halden Arbeiderparti vil utvikle næringslivet i Halden, blant annet gjennom samarbeid både mot svenske og norske nabokommuner. Dette også for å motvirke uheldige sentraliseringseffekter som kan komme med Viken-regionen fra 2020. Arbeiderpartiet vil arbeide for å posisjonere Halden-regionen i den nye region Viken.

Halden Arbeiderparti har som mål at folkehelsen skal styrkes gjennom faglig utvikling og økt kunnskapsnivå. Utdanningsnivået i Halden er lavt og Arbeiderpartiet vil arbeide for å heve dette gjennom satsing på innhold i skolen og et helhetlig skoleløp. Fokus på mestring, resultater og læring i grunnskolen skal gi bedre forutsetninger for gjennomføring av videregående skole. Noe som igjen gir muligheter for høyere utdanning. Godt samarbeid mellom kommune, region og stat er viktig, samtidig som vi må tenke folkehelse i alt vi gjør og sørge for tidlig innsats og tilstrekkelig forebyggende arbeid i Halden kommune.

Klimaet endrer seg. Å begrense klimaendringene og utvikle bærekraftige samfunn er vår tids største utfordring. Kommunen er en helt sentral aktør i klima- og miljøpolitikken. Halden må ta sin del av ansvaret og gå foran i å finne løsninger der vi har gode forutsetninger for det. Halden kommune skal være miljøvennlig og bidra med sin andel kutt i klimagasser og samtidig legge til rette for at innbyggerne kan ta klimavennlige valg. Halden som kommune og som by skal ta sin del av ansvaret for at målene i Parisavtalen skal nås. Halden Arbeiderparti vil at videre vekst i persontrafikk i hovedsak skal tas gjennom gang, sykkel og kollektivtrafikk. Skal dette målet nås, må kollektivtilbud mellom utkanten og sentrum og mellom kommunene i fylket bli bedre. En samfunnsutvikling med mindre transportbehov og energibruk vil kreve en mer kompakt byutvikling, med bærekraftig arealpolitikk der fremtidsrettet transport og logistikksystemer har stor prioritet.

Det er forventet at i 2040 vil det være ca 35 500 innbyggere i kommunen. I følge kommunens planarbeid vil Halden ha en middels befolkningsvekst, men med noe lavere andel av innvandrerne enn andre byer i Østfold. Omlag 60 % av veksten vil komme i aldersgruppen 60+. Eldreomsorg og demensomsorgen vil være en stor oppgave.

Kommunen må ta større ansvar for syke og pleietrengende framover. Dette vil kreve nytenkning på oppgaveløsning og kommunen trenger mer kompetanse og kunnskap i egen organisasjon for å løse utfordringene.

Arbeiderparti mener at grunnleggende tjenester primært skal drives av kommunen. Kommunen må ha kompetanse på å drive sine lovpålagte oppgaver selv. Halden kommune bør styrke de kommunale tilbudene, og fortsatt ha et godt samarbeid med de private tilbyderne.

Kommunens rike kulturlandskap og –kulturhistoriske verdier må ivaretas. Halden skal bevares som en historisk by med Fredriksten festning og sine historiske bymiljøer og bygninger.

Halden Arbeiderparti vil forbedre Halden som velferdskommune. Barnehage og skole må gi barna våre ferdigheter og rike opplevelser. Våre eldre og pleietrengende trenger økt trygghet. Alle innbyggere skal få tilgang på et rikt kulturliv, natur og friluftsupplevelser. Kommunen skal være en god støttespiller for både etablert og oppstartende næringsliv. For å styrke kommunens muligheter til å være en god velferdskommune for alle vil Halden Arbeiderparti beholde eiendomsskatten, styrke sysselsettingen og drive kommunen effektivt og med ny teknologi som kan redusere kostnader eller styrke kvaliteten på tjenestene.

I dette programmet legger vi fram Halden Arbeiderpartiets mål og hvilke tiltak vi vil få til de nærmeste årene fram til 2023. I tillegg vil Arbeiderpartiet alltid være beredt til å håndtere uforutsette hendelser og det kan bli nødvendig å løse oppgaver som vi ikke ser for oss i dag. Hvor langt vi kommer i å virkeliggjøre våre ambisjoner i programmet vil også avhenge av rammevilkår andre setter for oss, spesielt hvilken kommuneøkonomi Stortinget legger opp til.

Halden Arbeiderparti vil særlig prioritere å gjennomføre 3 saker i neste periode:

- Et kvalitetsløft for skolen. Flere lærere, økt vedlikehold, økt bruk av digitale læremidler og redusert pris på SFO.
- Et kvalitetsløft for eldreomsorgen. Styrke aktivitetstilbudet for alle eldre, økt av bruk velferdsteknologi og opprette et eldre- og brukerombud.
- Et sterkere engasjement for et bærekraftig næringsliv fra kommunen. Arbeide for bedre rammebetingelser for både etablerte og nye bedrifter og kunnskapsmiljøer. Opprette en næringsvert i kommunen, en dedikert person til å følge opp bedrifter når de har med kommunen å gjøre. Opprette et klimabudsjett.

En åpen og digital kommune

Halden kommune skal være en publikumsvennlig kommune, hvor alle innbyggere blir imøtekommet med god service og får den hjelpen de trenger. Brukerne skal involveres og være i førersetet både når behov skal avdekkes, tjenesten skal utformes og når tjenesten er i bruk.

Halden kommune skal være åpen og tilgjengelig, og kommunisere på en klar og forståelig måte. Haldens innbyggere skal få et heldigitalt møte med kommunen, gjennom smartere, mer samordnende og universelt utformede tjenester som oppsøker deg når du har behov. Samtidig skal det være mulig å kontakte kommunen gjennom frammøte eller på telefon.

I store deler av kommunens utkanter er nettilgangen svak. Skal digitale tjenester innen skole, helse og andre kommunale og statlige tjenester fungere godt, må nettilgangen være tilfredsstillende. Halden kommune må kartlegge nettilgangen og sørge for offentlig støtte i de områder kommersielle aktører ikke finner det lønnsomt å utbygge fiber.

Økt produktivitet som følge av digitalisering skal komme innbyggerne til gode. Halden Arbeiderparti er opptatt av å skape et godt fagmiljø og sikre at kommuneadministrasjonen blir en attraktiv IKT-arbeidsgiver.

Halden Arbeiderparti vil engasjere innbyggerne til å delta i debatten og beslutningene om hvordan byen og kommunene skal utvikle seg. Innbyggerne skal få mer informasjon og økte muligheter til å kunne si sin mening gjennom både tradisjonelle medier og nye, digitale kanaler.

Politikerne må ta større ansvar for utviklingen i kommunen enn de har gjort under siste års borgerlige styre, ved at flere beslutninger flyttes tilbake fra kommunebyråkratiet til åpenhet og innsyn i kommunestyresalen. Samtidig må administrasjonen ha ansvaret for og faglig integritet til å gi gode råd og til å sette beslutninger ut i livet. Det må være et klart skille mellom politikk og administrasjon.

Halden Arbeiderparti vil:

- At alle innbyggerrettede tjenester som kan digitaliseres skal digitaliseres, hvor innbyggernes behov skal være førende i utviklingen. At flere digitale tjenester skal tilbys som varslingstjenester gjennom SMS, e-post og applikasjoner til innbyggerne for å gi en bedre og mer effektiv brukeropplevelse.
- At alle etater skal tilgjengeliggjøre verdifulle data for publikum på de statlige åpne dataplattformene, for å bidra til innovasjon.
- "Smart City Halden" arbeider for smartere løsninger ved hjelp av ny teknologi innenfor hele kommunens tjenestetilbud. Vi vil videreføre og styrke dette arbeidet.
- Utnytte støtteordningene for bredbåndsutbygging for å sikre god digital infrastruktur i hele kommunen

Arbeid og næring

Arbeiderpartiets hovedmål er å få alle arbeidsføre i arbeid. Skape og dele er grunnsteinen i velferdssamfunnet. Det å stå utenfor arbeidslivet er den største årsaken til fattigdom og

utenforskap. Derfor skal Halden være en næringsvennlig kommune som ser muligheter og utnytter dem. Haldens beliggenhet med kort vei til E6, tilgang på havn og jernbane bør gjøre Halden til en attraktiv by å drive næring.

Halden kommune er en betydelig aktør for næringslivet. Den opptrer som tjenesteyter for lokalt næringsliv og bedriftenes ansatte, som arealforvalter, forvalter av lovverk, som en betydelig innkjøper og har selv en arbeidsgiverrolle. I tillegg kan kommunen støtte bedriftene i å skape møteplasser, fremme markedsmuligheter og i arbeidet med å påvirke sentrale rammebetingelser.

Antall arbeidsplasser i Halden har blitt sterkt redusert når en ser dette i opp mot befolkningsøkningen. Halden har lavere sysselsettingsgrad enn Østfold (70,3%) og landsgjennomsnittet (74,8%) i 2016. Prognosen tilsier at denne utviklingen vil fortsette fremover. Arbeiderpartiet vil bidra til å snu dette ved å styrke eksisterende næringsliv, utvikle nye arbeidsplasser og bidra til nyetableringer.

Vi er i periode med teknologiske sprang (4. industrielle revolusjon) der menneskelige arbeidsoppgaver overflødiggjøres raskere enn vanlig. Både manuelt og kognitivt rutinearbeid vil bli automatisert. Det vil bli skapt mange, nye typer av jobber som vi ikke kjenner til i dag. En god del av disse nye jobbene må skapes av nye bedrifter. Det må derfor satses sterkere på entreprenørskap og oppstartsbedrifter. Elevene må få gode holdninger og ferdigheter om entreprenørskap i skolen, og kommunen må støtte opp om innovasjon både i gründermiljøene og i etablerte bedrifter, samtidig som kommunen selv oftere velger innovative anskaffelser og arbeidsmetoder.

Halden har en variert næringsstruktur med store offentlige arbeidsplasser som høyskolen i Østfold, Halden fengsel, Halden kommune og Institutt for energiteknikk IFE. Utviklingen for de største offentlige arbeidsplassene, er avhengige av politiske prosesser som kommunen aktivt må søke å påvirke.

De største private arbeidsplassene som Nexans, Fresenius Kabi og Norske Skog har ikke lokale eiere, og beslutninger om driften blir i stor grad styrt utenfor Halden og landet. Disse tre arbeidsplassene utgjør alene om lag 2000 arbeidsplasser. Forholdet mellom privat sektor og offentlig sektor er i størrelsesforholdet 65/35. Det betyr at gode vilkår for næringslivet har stor betydning for sysselsettingen i Halden. Halden Arbeiderparti vil arbeide sammen med bedriftslederne og fagforeningene for å skape best mulig rammevilkår for næringslivet.

Halden er en stor landbrukskommune med gode kvaliteter som innbyr til opplevelse og turisme. Halden Arbeiderparti vil være en medspiller for landbruksnæringen ved opparbeidelse og tilrettelegging av bl.a. gårdsturisme. Det norske jordbruket representerer en mattradisjon og kultur HAP erkjenner og verdsetter. Et veldrevet lokalt jordbruk er viktig for å sikre sysselsetting og ikke minst er norsk jordbruk viktig i et selvforsynings- og beredskapsperspektiv.

HAP vil jobbe for et bærekraftig skogbruk som ivaretar naturmangfoldet. Det er viktig at kommunen legger til rette for et aktivt skogbruk og langsiktig skogforvaltning slik at skogen som ressurs for grunneier, for friluftsliv, sport og idrett, og for jakt ivaretas. Samtidig som

skogen som verdikjede sikrer lokale arbeidsplasser representerer den også fremtiden i form av økt etterspørsel etter bioenergi.

Etableringer lokalisert rundt grensen er et viktig arbeidsmarked for mange Haldensere. Vår oppgave vil være å fortsette arbeidet med å bedre forholdene for grensependling i samarbeid med de øvrige grensekommunene. Dette for at grenseregionen kan være en felles bo og arbeidsregion.

Halden må sørge for tilstrekkelig arealer avsatt til næring, spesielt i området langs E-6 fra Sponvikaveien og nordover.

Haldens fortrinn er høy bostedsattraktivitet. Det er en viktig politisk oppgave å bevare og forsterke denne. Også for næringslivet er det viktig at Halden er en kommune det er attraktivt å bo i med gode tjenester innen oppvekst, bolig og fritid. Det er en tendens at de største arbeidsgiverne i Halden har behov for personer med en høyere formell kompetanse enn tidligere, og flere må hente inn denne kompetansen utenfor fylkets og landets grenser. God bostedsattraktiviteten gir flere tilflyttere enn arbeidsmarkedet tilsier. Høy tilflyttingen bør også generere flere etableringer og flere arbeidsplasser i Halden.

Halden Arbeiderparti vil:

- Ha gode kommunale tjenester innen byggesak, arealforvaltning, vei, vann og avløp.
- Videreutvikle samarbeidet med Etablererservice Østfold, Drivhuset, Blender og andre gründertiltak for å bistå gründere til å utvikle nye og spennende bedrifter.
- Etablere en ordning med næringsvert.
- Delta i nettverk for å innhente informasjon, formidle kontakter koble personer og virksomheter sammen.
- Fremme lokalt næringsliv som kunde/oppdragsgiver, testkunde og samarbeidspartner.
- Bidra til vekst i Kunnskapsparken, Remmen.
- Være en spennende og krevende kunde/oppdragsgiver.
- Ta vare på Institutt for energiteknikk IFE sin kompetanse i Halden. Bidra til at kompetansen på dekommisjonering eksporteres videre som en mulig ny vekstnæring.
- Gjennom anbud og innkjøp motvirke sosial dumping og styrke fagopplæringen (Sikre at Oslo-modellen virker).
- Tilrettelegge næringsarealer og plassere disse på områder som har tilknytning til gode transportårer.
- Arbeide inn mot sentrale myndigheter for å redusere tersklene i Ringdalsfjorden slik at en kan sikre arbeidsplassene med en god ferdsel for Nexans i framtida
- Arbeide aktivt mot sentrale myndigheter for å styrke rammevilkårene for Norske Skog, Halden.
- Aktivt følge opp forvaltningsplan for villsvin i Østfold. Aktivt tilrettelegge for et godt samarbeid mellom kommunene, bøndene og jegerne.

- Prioritere arbeid opp mot sentrale myndigheter for å sikre at Inter-City og dobbeltspor jernbane bygges ut til Halden.

Skole og barnehage

Arbeiderpartiet vil ha en velferdskommune som støtter foreldrene i å gi barn og unge en inkluderende og trygg oppvekst.

For å sikre 100 % barnehagedekning kan det bli behov for en viss kapasitetsøkning de neste årene. Vi vil ha barnehagetilbudet i nærheten av der folk bor. Derfor vil vi ha en gjennomgang av plassering av barnehagetilbudet geografisk. Halden kommune bør styrke de kommunale barnehagene, og fortsatt ha et godt samarbeid med de private.

Oppgaven til skolen er å gi grunnleggende kunnskaper og ferdigheter i lesing, skriving, regning og språk. Samtidig blir evnen til kritisk tenkning, kreativitet og til å takle forandringer stadig viktigere i framtida. Behovet for økt kompetanse som følge av skjerpede krav og behov for omstilling gjør at kunnskapsnivået må økes. Denne målsettingen vil både gjelde lærere og elevene. Nye læringsverktøy og læringsmetoder vil bli innført i skolen og vil sette nye krav til elever og lærere.

Arbeiderpartiet vil gi barna en lese-, skrive- og regnegaranti ved utgangen av 2. klasse. Denne garantien innebærer at man skal kartlegge alle elevers lese- og regneferdigheter i 1. og 2. årstrinn, og legge inn ekstra innsats for individuell oppfølging for de som trenger det.

Skolene i Halden oppnår en lav poengsum på nasjonale prøver og målinger. Arbeiderpartiet vil arbeide for å stimulere læringsmiljøet i skolen, slik at Halden innen 2025 skal ligge over landsgjennomsnittet og i øvre sjikt i Østfoldmålingene.

Et stort etterslep når det gjelder vedlikehold gir økende utfordringer for elevenes og lærernes fysiske arbeidsmiljø. Arbeiderpartiet vil øke innsatsen for vedlikehold i skolen.

Arbeiderpartiet ønsker å knytte innholdet i SFO-tilbudet tettere opp mot skolens læringsmål. Vi vil redusere foreldretalingen på SFO for å senke den økonomiske terskelen for å benytte seg av tilbudet. Det kan også gjøre det enklere for begge foreldrene og ha heltidsjobb.

Halden Arbeiderparti vil:

- Gi barna en lese-, skrive- og regnegaranti ved utgangen av 2. klasse.
- Blant annet ved hjelp av økt bruk av digitale læremidler gi barna en undervisning som er mer variert, praktisk rettet og krav tilpasset sitt nivå.

- Innføre tillitsreform i skolen for å styrke lærerne som fagpersoner gjennom mer tid til elevene.
- Arbeiderpartiet vil øke attraktiviteten til læreryrket, og gi nok grunnbemanning, vi vil også at vikarer settes inn ved fravær.
- Tilby «entreprenørskap» i samarbeid med Ungt Entreprenørskap og koding som valgfag i grunnskolen.
- Utarbeide en plan for en videreutvikling av de kommunale barnehagene med skisse for bygging av en ny kommunal barnehage(r).
- Utvide åpningstidene for Maurtua åpne barnehage.
- Økte ressurser til «tidlig innsats» og forebyggende tiltak. Et team ved hver skole bestående av både pedagogisk personale og fagarbeidere. Dette for å gi ekstra støtte til elever med ekstra utfordringer, eller som ligger foran resten av klassen.
- Jobbe aktivt mot mobbing i skolen.
- Langsiktig plan for kompetanseutvikling for de ansatte i barnehagene og skolene i Halden.
- Vi vil styrke kvaliteten på SFO-tilbudet i Halden slik at SFO kan utvikles videre som en arena for utvikling, læring og god folkehelse. Arbeiderpartiet vil redusere foreldrebetalingen på SFO.
- Videreføre sentrumsprosjektet med ny skole, idrettsanlegg og svømmehall.
- Opprettholde et godt skoletilbud på Prestebakke.
- Utarbeide en skolebruksplan for utvikling av grunnskolen i Halden som blant annet skal ta stilling til skolegrenser og skolebygg.

Helse- og sosial

Uavhengig av behovene skal alle i Halden være trygge på at de får den oppfølgingen de trenger gjennom hele livet. At det finnes et tilbud for de som blir syke, utsettes for en ulykke, eller de som trenger ekstra pleie og omsorg når de blir gamle.

Det er et kvalitetstegn for samfunnet at levealderen øker, men det reiser også noen utfordringer i hvordan vi organiserer samfunnet. I likhet med mange andre kommuner vil Halden få økt behov for helse- og omsorgstjenester. Det vil bli flere eldre, og de eldre vil bli enda eldre. Pleiebehovet vil derfor øke. Omfanget av demenspasienter øker normalt i takt med øket antall gamle, og antallet kroniske lidelser kan øke. Disse økende behovene samtidig som samhandlingsreformen krever mye satsing på kompetanse og ressurser, kan gi begrenset rom for andre forbedringer i helse og omsorgstjenesten. Ny teknologi vil øke rommet for nye forbedringer i den grad produktiviteten øker.

Det viktigste folkehelsearbeidet handler om det som gjøres før noen blir syke, der hvor vi lever livene våre; i barnehagen, i skolen, i arbeidslivet, på fritidsarenaer, og der vi bor. Derfor vil det satses mer på forebygging og tidlig innsats også innenfor folkehelsefeltet. Det må settes inn tiltak utover dagens nivå, for å forebygge problemer og håndtere utfordringer på et

tidligst mulig stadium. Det må etableres lavterskel helsetilbud som gjør det enkelt å få hjelp. Vi må ha en skolehelsetjeneste som ser alle elevene. En idrettshall, og svømmehall i sentrum vil være viktige virkemidler for et styrket folkehelsearbeid.

Det er viktig at alle får anledning til å leve en god og aktiv alderdom, og at kommunen har gode helsetjenester på alle trinnene i omsorgstrappa. Dette for at alle skal kunne leve gode verdige liv og bo hjemme så lenge de ønsker det. Det må legges det til rette for at alle som vil og kan bo hjemme, skal kunne gjøre det. Undersøkelser i regi av forbrukerombudet viser at spesielt når det gjelder ernæring, er det store utfordringer innenfor eldreomsorgen. Det samme gjelder aktivitetstilbudet, og det fortelles også at folk ikke får tilbud om sykehjemsplasser de mener å ha behov for. Vi trenger å få etablert et Eldre- og brukerombud i Halden, slik at brukere av kommunens helse- og sosiale tjenester kan få støtte til å fremme sin sak.

En større satsing på hverdagsrehabilitering og hverdagsmestring skal bidra til at så mange som mulig kan få mulighet til å bo hjemme så lenge de ønsker. En styrking av rehabiliteringsavdelingen på Halden sykehjem blir også et meget viktig bidrag for å imøtekomme økningen av eldre i årene som kommer.

Det foretas en gjennomgang av den samlede kompetansen og ressursbruken innenfor helse og omsorg, dette for å kunne flytte flere ressurser og kompetanse over mot tidlig innsats og forebyggende arbeid. Miljøvaktmestertjenesten som er etablert i Halden er et godt forebyggende lavterskeltilbud, dette tilbudet styrkes og utvides til andre områder og mot nye grupper.

Vi vet mange mennesker sliter, ikke minst innenfor rus og psykiatri. Vi vil gi folk med psykiske lidelser eller rusproblemer bedre, raskere og lettere tilgjengelig tjenester. Det betyr lavterskeltilbud, kortere ventetid og tettere oppfølging av individene over tid. Får man god hjelp tidlig, kan mange lidelser være spart. Det iverksettes tiltak for at helsestasjonen og skolehelsetjenesten skal bli enda bedre på å gi tidlig hjelp til ungdom og barn med psykiske lidelser.

Halden Arbeiderparti vil:

- Eldreomsorgen og helsetjenestene skal være det offentlige ansvar og det offentlige må også i hovedsak produsere tjenestene.
- Ta i bruk velferdsteknologi for å frigjøre menneskelige ressurser. Målet er bedre tjenester og bidrag til at de som trenger det får et mer aktivt og selvstendig liv.
- Styrke aktivitetstilbudet for alle eldre, både de som bor hjemme og på institusjon.
- Yngre mennesker som av en eller annen grunn ikke kan bo hjemme må sikres bedre levekår og en meningsfull hverdag.
- Styrke hjemmebaserte tjenester slik at folk kan bo hjemme så lenge de ønsker.
- De ansatte må ha god tid til hver enkelt, og brukerne bør ha færrest mulig ansatte å forholde seg til. Derfor må kommunen satse på hele, faste stillinger og fase ut bruken av vikarbyråer.
- Transportkostnader for brukere på kommunens aktivitetssenter fjernes.
- Sørge for at det er nok sykehjemsplasser og omsorgsboliger.

- Opprette en ordning med Eldre- og brukerombud for helse, omsorg og sosiale tjenester.
- Styrke veiledningstjenesten for sosiale tjenester. Avsette midler for å styrke mottagernes evne til å bruke og ha tilgang på digitale tjenester.
- Levekårsundersøkelsen viser at Halden kommer dårlig ut på mange av parameterne for somatisk helse og psykisk helse. Derfor vil vi ha:
 - Større satsing på forebyggende arbeid innen helse og omsorg
 - Ha flere helsesøstre (helsesykepleier) inn i forebyggende arbeid på skolene og i barnehage, i tråd med sentral norm.
 - Gi folk med psykiske lidelser eller rusproblemer bedre, raskere og lettere tilgjengelig tjenester.
- Vurdere endret organisasjonsform på dagsenteret på nytt. Dette må være et klart lavterskeltilbud som sikrer trygghet og forutsigbarhet.
- Arbeiderpartiet vil gjennomgå avlastningsordningen for mennesker med bistandsbehov, slik at den blir kvalitetssikret og ett godt tilbud for brukerne og deres familier.
- Halden kommune skal i større grad bruke fagfolk innenfor helse. Kommunen skal tilrettelegge for at ufaglærte får en mulighet til etterutdanning.
- Arbeide for at flere kan få dekket utgifter til tannbehandling.

Kultur og fritid

Rause og inkluderende lokalsamfunn med sterke fellesskap gir oss det beste utgangspunktet for å løse framtidens utfordringer. Derfor skal Halden kommune satse på kultur, frivillighet, idrett og skape arenaer for deltagelse og liv i lokalsamfunnet.

Alle skal ha mulighet til å delta i samfunnet. Vi vil senke terskler for deltagelse slik at bakgrunn, bosted og lommebok ikke skal være avgjørende for om man får delta eller ikke. Universell utforming skal være et mål som sikrer deltagelse for alle uansett om det gjelder foreldre med barnevogn eller om du er orienteringshemmet.

Frivillighet i kulturarbeid er sentralt for bygging av miljø og tilhørighet. Det er viktig at det legges til rette for frivillig arbeid både innenfor idrett og andre kulturformer. Som virkemiddel bør kommunen vurdere bruk av sine mange ledige lokaler og vurdere å bistå med en konsulent for samordning av kulturaktiviteter. Kommunen bør også bruke det frivillige miljøet aktivt for å styrke integrering av nye landsmenn.

Halden som kulturby er også byrommet. Verneverdige bygg og bymiljøer må ivaretas gjennom de kommunale arealplaner og ned i reguleringsplanene. Verneverdige miljøer utenfor sentrum må også få oppmerksomhet. Tilgang til strandsonen bør styrkes og følges opp i perioden.

Halden består av et yrende kulturelt og religiøst mangfold. Der man har kirker og kirkesamfunn som bidrar til Halden samfunnet. Som kommune har vi et ansvar for tilrettelegging og vedlikehold. Ikke minst har vi en utfordring med kirkegårdene våre. De må

kunne møte framtidens krav og plassbehov. Vi må også bidra til at kirkene blir åpne for alle. Her ligger det mye kulturarv og samfunnsverdier vi må ta vare på.

Halden Arbeiderparti vil:

- Legge til rette for frivillige aktiviteter innen idrett og kultur innenfor eksisterende ressurser
- Vurdere å tilsette en egen konsulent for å bistå lag og foreninger med tilrettelegging.
- Bruke de frivillige kultur- og idrettsmiljøer aktivt til integrering
- Styrke ressursene til biblioteket og forlenge åpningstidene. Kunnskap er grunnmuren for ethvert samfunn og biblioteket er ikke bare bøker, men en møteplass som er viktig for lokalsamfunnet på tvers av alder og erfaringer.
- Styrke allemannsretten og sikre at strandsonebestemmelsene blir overholdt.
- Videreutvikle og styrke Opera Østfold og Det norske blåseensemble anno 1734 i Halden.
- Sørge for at flere barn får gå på kulturskole.
- At alle barn har tilgang til gode kultur- og fritidsaktiviteter uavhengig av foreldrenes lommebok. Derfor styrkes frivilligheten, kulturen og idretten, spesielt i arbeidet rettet mot barn og unge fra lavinntektsfamilier.
- Vi vil legge til rette for dem som skaper kulturen, og bidra til at kunstnere får bedre arbeidsvilkår.
- Være en aktiv tilrettelegger for frivillig aktivitet lokalt, blant annet gjennom et tett samarbeid med frivilligheten og ved å gjøre lokaler og utstyr tilgjengelig for aktivitet.
- Styrke det økonomiske grunnlaget for Frivilligsentralen.
- Rullere sentrumsplanen, og sette fart i byutviklingen. Beskytte verneverdige bymiljøer.
- Utvide hallkapasiteten i Tistedal.
- Bygge ny svømmehall i sentrum.
- Gi folkehelsearbeidet en tydeligere profil som gjennomsyrrer all aktivitet og planlegging.
- Vektlegge hensynet til kulturminner i kommunal planlegging. Utarbeide en kulturminneplan for kommunen i samarbeid med historielagene.
- Gjennnføre den kommunale støtteordningen til korps.
- At Kirken kan få midler til å vedlikeholde sine kirker, slik at de kan bli brukt som gode kulturarenaer.
- Videreutvikle Fredriksten festning som en ledende nasjonal og regional kulturarena, et fyrtårn for kulturbaserte næringer, rekreasjon og som nasjonalt kulturminne.
- Bidra til utvikling og drift av ungdomsklubber, som for eksempel Domino, Rockehuset og Ungdomssamfundet.

Natur og miljø

Vi står ved inngangen til en stor omstilling. I løpet av noen få tiår må vi skape mange nye, gode og grønne jobber som vi kan leve av i en tid der vi ikke lengre kan tillate oss å leve av å forurense. Jobbene vil ikke komme av seg selv. Skal vi lykkes, må vi hente frem igjen den

vinneroppskriften nordmenn tidligere har benyttet seg av i møte med omstillinger: Vi må løfte i flokk.

Over hele verden ser vi stadig mer ekstremvær: Isen smelter, havet stiger, oversvømmelser fører til enorme ødeleggelser og folks livsgrunnlag rives bort. Dette fører til store folkeforflytninger, undergraver økonomisk vekst og legger grunnlag for nye konflikter.

Halden er ikke fritatt for flom og jordras, så kommunen bør foreta en risikovurdering av flomrisiko i bekker og elver og fare for leir og jordras i kommunen.

Derfor er Arbeiderpartiet krystallklare på at vi både skal og må nå klimamålene: Norge skal redusere utslippene med 40 prosent innen 2030. I 2050 skal vi slippe ut 80–90 prosent mindre CO₂ enn i dag. Samtidig skal vi beholde et sterkt fellesskap med velstand og trygg velferd. Vi må sikre at omstillingen blir rettferdig og inkluderende. Halden kommune skal ta sin del av ansvaret for at Norge og verden når klimamålene og FNs bærekraftsmål.

Vi skal og må nå klimamålene.

Arbeiderpartiet mener vi må ha høye ambisjoner og klare mål for samfunnsutviklingen. Vi må gjenreise troen på at den kan styres. Vi skal ha en aktiv klimapolitikk og en aktiv næringspolitikk som går hånd i hånd og forsterker hverandre.

Halden Arbeiderparti vil:

- Vurdere klimakonsekvensene av alle relevante saker som legges frem for kommunestyret.
- Foreta kartlegging av risiko for flom og jordras-risiko i Halden.
- Utvikle et klimabudsjett for Halden som viser viktige utslippskilder og hvordan disse ligger an til å utvikle seg.
- Bygge ut kollektivtilbudet i Halden. Arbeide for at lokalbusstilbudet korresponderer bedre med togrutene. Kvaliteten på persontransporttilbudet må økes betydelig for at flere skal ta den i bruk, blant annet gjennom økt bruk av Flexibuss-ordninger.
- Følge nasjonale føringer for fortetting.
- Halden kommune skal være en foregangskommune, hvor alle offentlige nybygg og renoveringer av kommunale bygg skal ha høy miljøstandard.
- Arbeidet med å både utvikle og bevare grønne lunger skal videreføres.
- Det skal lages en grønn korridor fra sentrum, opp gjennom Schultzedalen og frem til Høiås / Venås
- Gangstien i Remmendalen skal ryddes og sikres bedre mot trefall
- Dyrka mark skal skjermes fra utbygging.
- Stille krav i kommunale anbud og innkjøp om miljø og klima. Stille krav om utslippsnivå for leverandører av transporttjenester.
- Ha gode gjenvinnings-, gjenbruks- og kildesorteringsordninger og ta initiativ til å gjøre kommunen plastfri

Kommunen som arbeidsgiver

Halden kommune er en av byens største arbeidsgivere. Over 70 prosent av de ansatte jobber enten i helse- og sosialtjenesten eller med barn i barnehage og skole. En dyktig kommuneadministrasjon er viktig for å kunne øke evnen til å ta seg av alle som trenger opplæring, omsorg eller annen "oppbacking" fra fellesskapet. En god standard for kommunens arbeidsgiverrolle bidrar til gode normer for arbeidsgiverrollen i resten av arbeidslivet.

Kommunen skal være en profesjonell arbeidsgiver som fremmer meningsfylte arbeidsoppgaver, et godt arbeidsmiljø, deltakelse for de ansatte i tråd med lover og avtaler, dyktige ledere og med god evne til å beholde og rekruttere kompetanse. Fortsatt partssamarbeid er avgjørende for velferdsutviklingen i landet, og skal også følges opp i Halden kommune.

Halden Arbeiderparti vil:

- Økt innsats for etterutdanning og god opplæring av kommunalt ansatte.
- Etablere en heltidskultur i Halden kommune som sikrer ansatte som ønsker det hele faste stillinger.
- Sikre at faste oppgaver i Halden kommune utføres med egne faste ansatte, og at vikarbruk og innleie holdes på et minimum, og bare brukes unntaksvis. Avtaler med byråer som kun er underlagt påseplikten avvikles.
- Midlertidig ansettelse skal kun brukes ved begrunnet midlertidig behov.
- Øke antallet lærlinger i kommunen betydelig.
- Sikre god kultur for omstilling i samarbeid med de ansatte når de kommunale tilbudene skal tilpasses endrede behov eller ny teknologi.

Økonomisk styring

Orden i økonomien er grunnleggende for Arbeiderpartiet. All erfaring viser at dersom det bygger seg opp ubalanser i økonomien går det mest utover de som har minst fra før. En kommune med et driftsbudsjett i balanse og en gjeld som er håndterbar, kan gi større trygghet for brukere og ansatte, og kan planlegge og investere bedre for framtiden.

I årene framover er det ikke rom for å svekke kommunens inntekter eller ta på seg nye oppgaver raskere enn de lar seg finansiere av den økonomiske veksten. Kommunens gjeld har kommet opp på et for høyt nivå, og vi vil derfor legge vekt på å redusere den. I arbeidet med å nedbetale tidligere års underskudd har vedlikeholdet av kommunens realkapital blitt forsømt. Regningen for manglende vedlikehold må tas i årene framover.

Halden Arbeiderparti vil:

- Kommunens realkapital (bygg, veier, anlegg) må forvaltes bærekraftig. Arbeiderpartiet vil øke innsatsen for vedlikehold.

- Det stilles krav om effektivisering av kommunens drift. Deler av gevinstene ved effektivisering bør føres tilbake til driftsstedene i form av midler til å kunne investere i bedre arbeidsmåter.
- Dagens høye låneopptak i kommunen reduseres.
- Øke egenandelsgraden i nye investeringsprosjekter. Prioritere investeringsprosjekter som «betaler seg selv» gjennom reduserte driftskostnader først.
- Utbygging av velferdskommunen må skje innenfor ansvarlige rammer der det ikke bygges opp igjen underskudd.
- Formannskapet overtar ordførers rolle som generalforsamling for selskaper heleid av Halden kommune.
- Halden Arbeiderpartiet vil ha en moderat eiendomsskatt, men vil styrke den sosiale profilen ved å øke bunnfradraget. Inntektene fra eiendomsskatten skal brukes til å styrke SFO-tilbudet og kvaliteten i eldreomsorgen.

Alle skal med

Arbeiderpartiet står for en inkluderende samfunnsutvikling der alle mennesker er like mye verd og der alle bidrar til fellesskapet etter evne og får tilbake etter behov. Motkreftene for ulikhet og splittelse er sterke.

I Halden trengs det aktiv politikk på mange områder for å bekjempe fattigdom, styrke oppvekstvilkårene, integrere og inkludere innflyttere og utforme kommunale tilbud slik at alle kan ta dem i bruk.

Andelen barn som vokser opp i fattige familier (hustanden har under 60 prosent av medianinntekten) har økt i Halden de siste årene. Andelen i Halden er betydelig høyere enn den gjennomsnittlige andelen fattige både for Østfold og på landsplan. Det må ikke være slik. Barn kan ikke velge sine oppvekstvilkår, men vi som samfunn kan velge å bry oss slik at ikke fattigdom går i arv. Kamp mot barnefattigdom blir en prioritert oppgave for Arbeiderpartiet i årene framover.

Mange tiltak i alle kapitler av dette programmet vil fremme en mer inkluderende samfunnsutvikling. Her er noen flere:

Halden Arbeiderparti vil:

- Sikre at hensynet til universell utforming ivaretas i alle kommunale utbyggingsplaner
- Legge til rette for at det bygges flere boliger og tilby flere kommunale utleieboliger
- Kommunen må være en aktiv formidler av Startlån slik at folk, særlig unge, kan få økonomisk bistand til å kjøpe sin første bolig.
- Barnevernet sikres tilstrekkelig bemanning og kompetanse, slik at lovpålagte tjenester utføres og tidsfrister overholdes.
- Prioritere tidlig innsats og forebyggende tiltak spesielt rettet mot barn og unge.
- Sette i gang et eget prosjekt for å bekjempe barnefattigdom.
- Sikre at tilbudet med et bibliotek for utstyr til idrett- og fritidstilbud for barn videreføres.

- At sosialhjelpsmottakere skal tilbys målrettede tiltak om rehabilitering, bolig, kvalifisering, praksisplass og tilrettelegging som leder til yrkesdeltakelse.
- Intensivere innsatsen slik at flere kommer ut i arbeid etter endt introduksjonsprogram
- Styrke norskopplæringen knyttet til arbeidstreningsarenaer og arbeidsplasser.
- Styrke samarbeidet mellom kommunen, politiet og frivilligheten for å forebygge radikalisering og ekstremisme.